

Er was eens, once upon a time

Auteur Marie
Oosterbaan

Bij een gesprek met een kunstenaar kan het accent liggen op de ideeën over kunst. Het gesprek kan er ook over gaan wat er allemaal nodig is om schilderen te maken. Maar ook kan het gebeuren dat de meeste aandacht uitgaat naar het leven zelf. Dat is het geval bij de kennismaking met de Ierse Joan Scanlon die op een handzaam formaat doeken de kleine verbeeldingen van het dagelijks bestaan schildert. Met korte, vrolijke lachjes en met veel binnenpret kan zij vertellen over het reilen en zeilen van de wereld om haar heen en van de opwindende intermenselijke verwickelingen. Een liefhebber als Joan kan daar stiltejes van genieten.

Terwijl haar werk wordt geëxposeerd in galeries verspreid over heel Ierland en haar schilderijen bij veel mensen thuis aan de wand hangen, blijft Joan Scanlon de ware dilettante die na alle jaren dat zij schildert nog steeds in alle oprechtheid kan vragen 'hoe je ervoor kunt zorgen dat een hond er boos uitziet,' of 'hoe je een gans achterom kunt laten kijken'.

Boom

Ondertussen roept het werk een sfeer op die de kijker zijn eigen verhaaltjes doet dromen. Je zou meer willen weten over het leven met die lieve of opvliegende buren en bekenden in het ruige West Ierse landschap.

Wanneer haar man Noel praat over 'Zo'n typische Becket boom van Joan die hem zo bevalt,' zegt zij aarzelend dat zij nu eenmaal van zulke eenzame, kale bomen houdt. Noel's associatie met Becker's toneelstuk "Waiting for Godot" herkent zij wel,

maar toch heeft zij het liever over de man die onlangs hun woning wilde kopen en die Joan probeerde gerust te stellen toen zij zich afvroeg waar ze na de verkoop naartoe zouden moeten: 'Ah, well, don't worry, ik zal jullie heus niet op straat zetten, hoor.' En daar staan ze nu, de zes Scanlons, aan de kant van de weg terwijl de duisternis is ingevallen, deemoedig in afwachting van, tja, van wat. Noel en Joan, de honden Chance, Lady en Slippers met in het midden Bianca in haar reismandje. Gezamenlijk wachtend bij een boom die alle oceanstormen heeft weten te trotseren.

Verhalende toon

Joan Scanlon groeide op in Bray in County Wicklow niet zo ver van Dublin. Zij heeft als tiener vast en zeker dromend van Hollywood en het witte doek, met haar vriendinnen gearmd door

de straten van die stad gelopen. 'Jonge meisjes wilden nu eenmaal filmster worden. Misschien willen ze tegenwoordig popster worden, of gloriëren in de een of andere TV show, maar in de Fifties gingen we naar de bioscoop en waren we vol van films en was een teenager vast van plan een beroemde actrice te worden.'

In die tijd was Ierland een arm en streng katholiek land vol restricties en verboden. Tegelijkertijd was er een rijk cultureel leven dat steeds weer met kerk en overheid in botsing kwam. Het gevolg was dat veel kunstenaars buiten het land leefden, maar de typisch Ierse verhalende toon bij schrijvers als James Joyce, Samuel Becket, Oscar Wilde of Frank McCourt was overal herkenbaar.

Met Noel Scanlon, die in het bankwezen werkte en die al enkele boeken had gepubliceerd en van wie hoorspelen op de radio waren te horen, is de jonge Joan in die tijd naar het Midden Oosten vertrokken. Zij leefden in plaatsen als Muscat, Hadhramut en Aden, en ook in India. Zij leidden in een tijd dat de olierijkdommen nog niet de Golfstaten binnenstroonden een avontuurlijk leven bij kashba's en bij nederzettingen van bedoeïnen aan de rand van de woestijn. Het waren de nadagen van het Britse wereldrijk. Joan Scanlon werkte bij het Britse Consulaat toen het er voor Europeanen erg gevaarlijk begon te worden, maar zij herinnert zich vooral dat het hun in de Arabische wereld erg beviel.

Habibi

Nadat de Scanlons na twintig jaar terugkeerden naar Ierland, vestigden zij zich aan de westkust, aangetrokken door het glooiende, kale veenland met de uitgestrekte leegte van de turfvelden. 'We hadden toen geiten, ganzen en katten. Ook in het Midden Oosten hebben we altijd honden en katten gehad. Als we op een nieuwe post aankwamen, erfden we die meestal van onze voorganger en als wij weer vertrokken, gingen ze over naar een volgende baasje. Ik herinner me nog dat we onze kat Cinderella moesten achterlaten toen we terugkeerden naar Ierland. Maar hier kreeg ik meteen een bulterriër, Habibi, wat in het Arabisch lieveling betekent.

Habibi wist zich niet goed te gedragen met al die vrij rondlopende dieren en daarom moest zij achter een omheining apart worden gehouden. Helaas drong een rondzwerfende ezel onze tuin binnen. Die had het op Habibi gemunt en gaf haar een trap tegen het hoofd, waarna ze twee dagen later zomaar dood neerviel. Nu ligt zij begraven boven op een klif die uitkijkt over het strand en de zee. In een kaal stuk grond vol keien met een heel bijzondere sfeer waar ook andere huisdieren begraven liggen.'

Dagelijks leven

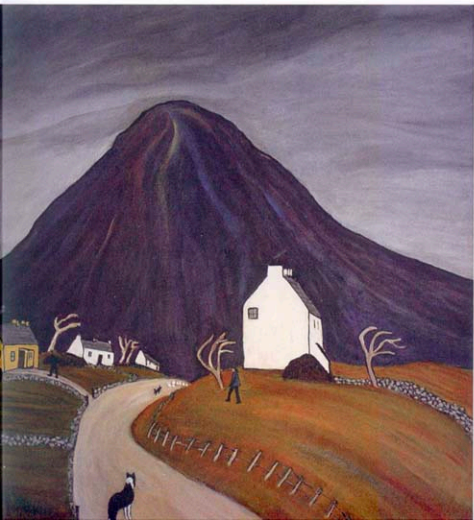
Joan Scanlons onderwerpen komen duidelijk voort uit het dagelijks leven in het harde door weer en wind gevormde landschap. Aan de overkant van Clew Bay, waar duistere

wolken opstijgen uit de oceaan, wordt het uitzicht op Connemara gedeeltelijk verduisterd door grijze banen regen die over het water schuiven. Hier en daar lopen schapen op de weg en het kan gebeuren dat bij plots opkomende mist iemand in de bergen verdwaalt en nooit meer wordt teruggevonden.

Maar ook dit landschap verandert. Er zijn steeds minder turfstekers aan het werk omdat turf als brandstof heeft afgedaan. En het vaak op schilderijtjes verbeelde, vrolijk in de wind wapperende wasgoed, is nog maar zelden te zien. Het vroegere arme schrale bestaan aan de westkust van Ierland is welvarender geworden, en dus heeft iedereen nu wel een droogtrommel in huis: 'Ik vind dat eigenlijk wel jammer, want ik hield er erg van om bij zon en wind de was aan de lijn te hangen en binnen de kortste keren weer droog binnen te kunnen halen.'

Het persoonlijke kruipt steeds in de verbeelding. 'The Haunted House' is eigenlijk niet zomaar een spookhuis, maar gewoon het huis van de buren: 'Die vrouw daar is 'old Alice'', daarmee hebben we veel te stellen gehad.' Dorpsvete's en burenruzies verbeeld door een scheefgezaakt huis met de spreekwoordelijke gebogen heks die

een zwarte kat zo angstig maakt dat zijn haren overeind staan.

Zijdeschilderen

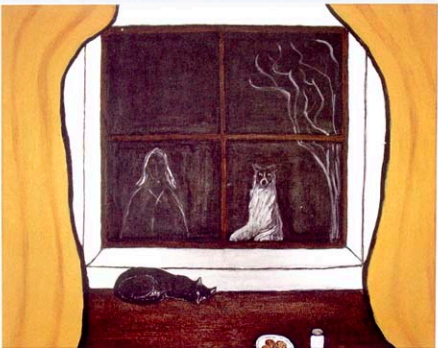
In India, in Kanpur Uttar Pradesh, leerde Joan Scanlon van Professor Badjpie op zijde te schilderen, maar tegenwoordig werkt Joan Scanlon met acryl: 'Op zijde schilderen vergt veel beheersing en kan zenuwlopend zijn, terwijl ik met acrylverf steeds weer iets kan weghalen en veranderen.' Daardoor kan zij zich vrijer bezighouden met het verhaal dat zij wil tonen: 'Ik hoorde over een man boven op de berg die zijn vrouw achterna zat met een mes. Ik kende het echtpaar wel en begon het doek, maar heb het nog steeds niet kunnen afmaken. Al schilderend werd het een hakmes of een bijl waarmee de man zijn vrouw het hoofd wilde inslaan. Toen kreeg ik van iemand het commentaar dat de vrouw er helemaal niet bang uitziet en het lijkt dat zij ervan geniet. Dus heb ik haar nu dunner gemaakt en geprobeerd haar een angstiger uitdrukking te geven. Maar ja, ik hou wel van het beeld van zo'n tendere vrouw die wordt nagezeten door een gespierde man die probeert haar te pakken te krijgen! Met ook nog een hond die tussen beide komt, maar geen partij trekt! Maar het is waar, de vrouw moet er natuurlijk wel bang uitzien en

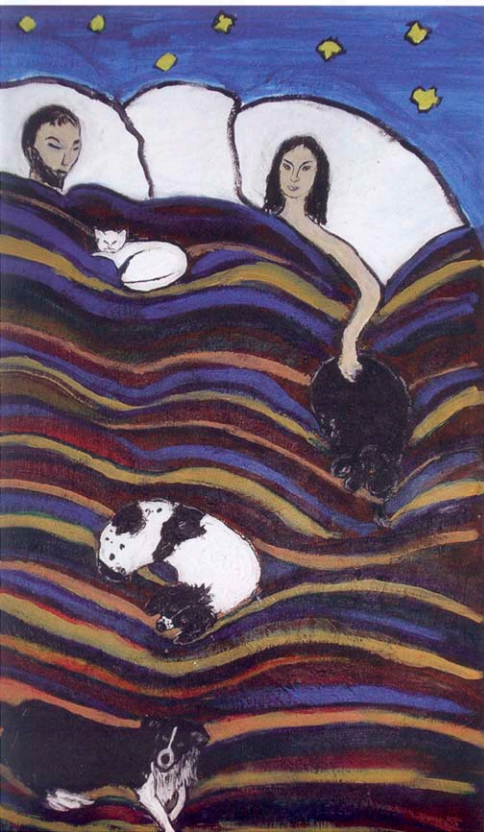
dat is me nog niet goed gelukt.' Giebelend wil ze maar zeggen dat acrylverf voor het schilderen van zo'n scène echt veel prettiger is.

Noel

Vaak figureren op haar werk de honden en katten waarmee de Scanlon's zich in de loop der jaren hebben omringd.

Zo schilderde Joan de hond Chance die samen met een spookverschijning door het venster een woonkamer binnen kijkt. De associatie met door een sleutelgat kijken is makkelijk gemaakt,

hoewel er natuurlijk ook sprake kan zijn van de weerkaatsing in een donkere ruit. Op "Chance en Mister Tom" zitten de hond en de kat in een vrieskoud landschap treurig op wacht in de buurt van het spookhuis. En op "Bog Scene" rent een opgewonden schaapshond die best Charley zou kunnen zijn over de turfvelden voor een tractor uit.

Omdat er geen afbeelding van bestaat kan Joan haar favoriete schilderij niet laten zien. Noel staat erop, samen met Lady op een stenen verhoging, dat is alles. 'Ik houd zo van dat schilderij omdat alleen ik weet dat het Noel en Lady zijn en wat er zich áchter die stenen bevindt.' Later heb ik toch de kiezels en schelpen geschilderd die daar ook lagen. Het schilderen van zo'n gelijkmatig vlak vol verschillende vormpjes en het combineren van allerlei kleuren en lijntjes was heerlijk rustgevend.'

Toen Noel een keer in het ziekenhuis lag en zij voor het eerst de nachten alleen moest doorbrengen in het reusachtige, vervallen voormalige hotel dat zij toen bewoonden, schilderde Joan het vredige portret van de familie Scanlon die is gaan slapen. Zijzelf en de kat en honden samen met Noel. 'Ik dacht dat ik het zonder Noel niet zou aankunnen en nam daarom de dieren mee naar bed. Ik heb Noel erbij geschilderd omdat hij nu eenmaal heel erg veel van Bianca de kat houdt.' En zo zijn ze toch weer allemaal verenigd. 'Een buurman zag het schilderij toen ik nog met de sterren en de achtergrond bezig was, en noemde het onmiddellijk "the Holy Family";' grinnikt Joan. 'Maar toen ik hem vroeg of ik de sterrennacht zwart of blauw moest maken, had hij natuurlijk geen idee.'

Voor contact:
scanlonsamethyst@eircom.net

